

dCIDOB 108.

Nacions Unides, un model en qüestió.

Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Del dret al desenvolupament a la seva consecució.

Enric Royo

Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

Del dret al desenvolupament a la seva consecució

Enric Royo Politòleg. Centre de Documentació en Cooperació al Desenvolupament (CD2), Universitat de les Illes Balears

El desenvolupament en el sistema de Nacions Unides, d'instrument a objectiu

Quan el 26 de juny de 1945 se signà la Carta de les Nacions Unides, la motivació principal de la creació d'aquest organisme internacional era el manteniment de la pau i la seguretat. Objectiu gens menyspreable tenint en compte el context històric de fi de la Segona Guerra Mundial. En el seu article 1, i immediatament després de l'objectiu del manteniment de la pau i la seguretat, es troba el foment de les relacions d'amistat basades en el respecte al principi d'igualtat de drets i al de lliure determinació dels pobles. El context polític novament justifica aquest propòsit atès que bona part de la humanitat vivia en territoris dependents encara de les potències colonials, i que posteriorment s'anomenarien "països subdesenvolupats". Al tercer dels quatre propòsits que estableix l'article 1 de la Carta, hi trobem el de "realitzar la cooperació internacional en la solució de problemes internacionals de caràcter econòmic, social, cultural o humanitari, i en el desenvolupament i estímul del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals de tothom".

Totes les al·lusions al desenvolupament econòmic i social que trobem a la Carta es refereixen a actuacions de promoció de la cooperació internacional per crear les condicions d'estabilitat i benestar necessàries per a l'objectiu principal de mantenir relacions pacífiques i amistoses entre les nacions. El desenvolupament era, doncs, un mitjà per assolir un objectiu més elevat, la pau i la seguretat mundials. A més d'atorgar poder a l'Assemblea General per fer recomanacions per fomentar la cooperació internacional en matèries econòmiques, socials, culturals, educatives i sanitàries (article 13), la Carta dedica el capítol IX a la cooperació interna-

cional econòmica i social, i estableix els lligams dels organismes especialitzats en les matèries de cooperació abans esmentades. El capítol X crea el Consell Econòmic i Social (ECOSOC), a qui l'Assemblea delega les funcions relacionades amb l'àmbit del desenvolupament, i li atorga competències per fer estudis i informes, recomanacions, formular projectes de convencions i convocar conferències internacionals sobre afers de caràcter econòmic, social, cultural, educatiu i sanitari.

No és, però, fins als anys seixanta quan el desenvolupament comença a prendre protagonisme. Aquest procés cal emmarcar-lo en el context de descolonització arreu del món, i del manteniment de la pau i la seguretat mundials durant la Guerra Freda. L'interès per al desenvolupament dels nous països per evitar el contagi de vel·leitats comunistes també tindrà el seu paper. Comença, doncs, el camí de les Nacions Unides en l'acompanyament i promoció del desenvolupament.

Un seguit de resolucions de l'Assemblea General –1514 sobre descolonització, 1515 sobre el paper de l'organització en el desenvolupament i progrés mundial, i 1522 que fixa en un 1% del producte interior brut dels països desenvolupats l'aportació als països en desenvolupament– porten a la proclamació, el 1961, del Primer Decenni per al Desenvolupament. Quatre anys més tard, es crea el Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD). El 1966, s'aproven el Pacte de drets civils i polítics i el Pacte de drets econòmics, socials i culturals, que amplien la Declaració Universal dels Drets Humans, incloent-hi la llibertat dels pobles per disposar dels seus recursos, la protecció contra la fam o el dret a un nivell de vida adequat. El llistat de resolucions és llarg, i culmina amb la resolució 3281 (XXIX) de 1974, la Carta de Drets i Deures Econòmics dels Estats, que exigeix un Nou Ordre

Econòmic Internacional (NOEI), amb el propòsit d'aconseguir un intercanvi econòmic i comercial més equitatiu, l'antecedent més immediat a la promulgació del Dret al Desenvolupament. A partir d'aquest moment la Comissió de Drets Humans de l'ONU arrenca el procés de reconeixement del dret al desenvolupament, amb la sol·licitud que presenta, el 1977, al secretari general de Nacions Unides per tal que faci un estudi sobre "les dimensions internacionals del dret al desenvolupament com a dret humà".

El 1986, els governs del món proclamen el Dret al Desenvolupament com a dret humà inalienable, mitjançant la resolució 41/128 de 1986. L'article 1.1 de la Declaració estableix que "el dret al desenvolupament és un dret humà inalienable en virtut del qual tot ésser humà i tots els pobles estan facultats per participar en un desenvolupament econòmic, social, cultural i polític en el qual puguin realitzar-se plenament tots els drets humans i llibertats fonamentals, contribuir a aquest desenvolupament i gaudir-ne". El seu article 2.1 destaca que "la persona humana és el subjecte central del desenvolupament i ha de ser participant activa i beneficiària del dret al desenvolupament". Aquest text, sovint arraconat, va ser de vital importància i gaudeix de plena actualitat, atès que va situar l'ésser humà i les seves necessitats bàsiques en el centre del concepte de desenvolupament¹.

Cal recordar, però, que no estem davant de documents ni decisions vinculants jurídicament, i que els únics textos que obliguen els estats en matèria de dret al desenvolupament són els diversos tractats de drets humans, com els pactes de drets civils i polítics i de drets econòmics, socials i culturals (1966), la Convenció per a l'eliminació de totes les formes de discriminació vers les dones (1979), la Convenció dels drets dels infants (1990), o la Convenció sobre els drets de tots els treballadors migrants (2003), entre d'altres².

Del Consens de Washington al Dissens de Nova York

Els debats inicials més significatius sobre el desenvolupament global en el marc de Nacions Unides recauen en el si de la Conferència de les Nacions Unides sobre Comerç i Desenvolupament (UNCTAD), principalment a partir de l'anàlisi dels fluxos internacionals necessaris per reduir les desigualtats. És, doncs, Ginebra i l'àmbit del comerç internacional qui lideren les primeres propostes. A aquesta etapa li devem el naixement del primer objectiu de cooperació internacional, el famós 0,7%. L'evolució de les institucions de Ginebra, des de la creació de l'Acord General sobre Aranzels i Comerç (GATT), l'auge i ocàs de la UNCTAD –mai vista amb bons ulls pels Estats Units– com a eix central del nexa comerç i desenvolupament, fins al procés de creació de l'Organització Mundial del Comerç (OMC), amb els seus sonats fracassos, mereixerien una anàlisi especial en el context dels debats i iniciatives globals en favor del desenvolupament. La importància preeminent que s'ha donat a l'ajuda internacional al desenvolupament en detriment del paper del comerç internacional, molt més important per a les economies dels països en desenvolupament, no sembla ser casual.

Com tampoc no és casual l'altra gran contraposició entre el sistema de Nacions Unides, amb seu a Nova York, i les institucions financeres de Bretton Woods, amb seu a Washington, en el debat global sobre el desenvolupament, el qual pateix, des del primer moment, tensions i rivalitats entre ambdós fronts. Si bé inicialment és Nova York –juntament amb altres subseus regionals com ara la Comissió Econòmica per a l'Amèrica Llatina i el Carib (CEPAL)– qui duu el lideratge en tot el procés que fins ara hem explicat, la irrupció dels corrents neoliberals fan que Washington arraconi clarament aquest protagonisme. Davant d'un Banc Mundial i un FMI amb mecanismes interns de presa de decisió poc democràtics, les Nacions Unides s'erigeixen com "la veu del Tercer Món", mentre els primers s'afanyen a proclamar programes d'ajustament estructural i consensos de Washington.

No és fins al 1987 quan una institució de Nova York, la UNICEF, s'atreveix feblement a dissentir de Washington amb la publicació de l'estudi *Adjustment with a Human Face*. Entrats els anys noranta, les Nacions Unides reprenen el lideratge i convoquen un seguit de cimera i conferències internacionals per tal d'aprofundir el debat sobre el desenvolupament i omplir de contingut el nou concepte de desenvolupament *humà i sostenible*.

El sistema de cimera i conferències internacionals dels noranta

Un cop proclamat el dret al desenvolupament comença l'etapa d'identificar quines són les estratègies més vàlides per fer dels drets una realitat, els problemes que s'han de combatre per aplicar amb efectivitat la declaració, així com per mesurar els avenços. La represa del lideratge de Nacions Unides vindrà de la mà d'un destacat treball en la medicació del desenvolupament. El 1990, el PNUD comença a publicar els seus Informes sobre el Desenvolupament Humà amb l'aportació d'un seguit d'indicadors que conformen el famós Índex de Desenvolupament Humà

Els ODM semblen haver fet un magre favor a l'evolució del concepte de desenvolupament. El nou mil·lenni sembla tornar als discursos més assistencialistes i de satisfacció de mínims

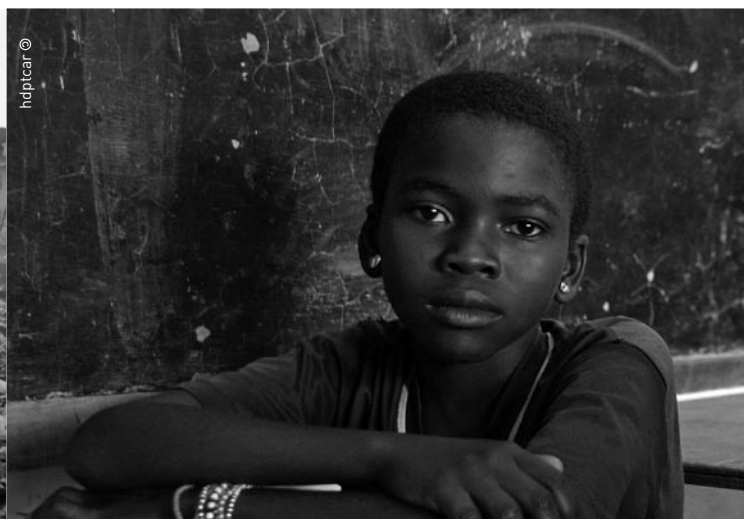
(IDH). Es tracta del primer indicador de desenvolupament que jubila el PIB per càpita com a únic indicador de progrés de les nacions, i que incorpora, a més, l'esperança de vida, l'alfabetització i la matrícula escolar dels diferents països.

Els noranta són el decenni en què el sistema de Nacions Unides promou l'anàlisi i els debats globals sobre els diferents problemes del desenvolupament, les estratègies per afrontar-los, i la mobilització de voluntats polítiques i recursos econòmics necessaris per dur-les a terme. Les conferències sobre Educació (1990), Medi Ambient i Desenvolupament (1992), Drets Humans (1993), Població i Desenvolupament (1994), Desenvolupament Social (1995), Dones (1995), Assentaments Humans (1996), Alimentació (1996), i les successives cimeres de seguiment i revisió quinquennals, conformen en un breu període de temps una completa agenda internacional de desenvolupament. Cada conferència aporta nous elements i enriqueix el concepte de desenvolupament. Són especialment importants les de Medi Ambient en què, definitivament, s'uneix desenvolupament a sostenibilitat per tal de preservar el benestar de les generacions futures i transformar els models de desenvolupament mitjançant un ús racional dels recursos naturals, o la de Drets Humans que dedica un ampli espai a unir els àmbits del desenvolupament i dels drets, recollint la tradició iniciada en decennis anteriors i salvant la discòrdia de la Declaració de 1986³. Aquestes conferències també inclouen dife-

ment. Un cop culminada aquesta agenda i dotat de contingut el concepte de desenvolupament humà sostenible, s'inicia un segon cicle de conferències i cimeres orientades vers el finançament d'aquest desenvolupament humà, i encaminades a intentar corregir les disfuncions que creen les relacions econòmiques i comercials i que impedeixen un desenvolupament econòmic i social just i equitatiu.

Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni: una agenda definitiva o un pas enrere?

El setembre de l'any 2000, a Nova York, els caps d'Estat i de Govern de 189 països van ratificar el seu compromís de construir "un món més pacífic, més pròsper i més just". La Declaració del Mil·lenni resultant va reafirmar un seguit de valors i principis essencials per a les relacions internacionals del segle XXI: llibertat, igualtat, solidaritat, tolerància, respecte per la natura i responsabilitat comuna. Així mateix, va establir uns objectius generals en matèria de pau, seguretat i desarmament; desenvolupament i eradicació de la pobresa; drets humans, democràcia i bon govern; protecció de les persones vulnerables; atenció a les necessitats especials d'Àfrica; i enfortiment de les Nacions Unides. Per tant,

rents metes de desenvolupament que la comunitat internacional ha d'assolir amb diferents terminis, així com objectius que s'han de complir en matèria de finançament del desenvolupament. Les més destacades són les de Població i Desenvolupament i de Desenvolupament Social, que estableixen fites tant per als països receptors, per mitjà de pressupostos nacionals, com per als països donants, mitjançant la cooperació internacional.

Arribats a aquest punt, i immersos en un procés de reflexió sobre una necessària reforma de les Nacions Unides, es gesta la Cimera del Mil·lenni (2000) amb el títol "Nosaltres els pobles: La funció de les Nacions Unides en el segle XXI". La Declaració final posa de manifest els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) com a agenda internacional de desenvolupa-

l'agenda internacional que es va establir és molt més àmplia que els ODM, però han estat aquests els que han centrat l'atenció i la mobilització de recursos posteriors.

A l'estil dels Deu Manaments del catecisme catòlic, els ODM recullen set objectius específics, clars i mesurables que s'han d'assolir el 2015, i un vuitè molt més imprecís que sembla tenir la clau del compliment dels set anteriors. Posteriors revisions dels ODM han permès de recollir algunes de les principals crítiques, i incorporar noves metes i indicadors, com ara les relatives als nivells d'ocupació i la seva qualitat, l'accés a la salut reproductiva, i una ampliació més detallada en l'àmbit del medi ambient, com ara la biodiversitat (Figura 1).

Han estat moltes i molt variades les crítiques que s'han fet als ODM, però les principals es poden resumir de la manera següent: són una agenda de mínims inacceptable per al segle XXI; s'allunyen dels objectius de reducció de les desigualtats i es limiten només a l'eliminació de la pobresa extrema; i no inclouen objectius específics en matèria de governabilitat, especialment pel que fa al compliment dels drets humans, la promoció de la democràcia i la participació social.

Tot i ser presents en l'agenda ampliada de la Declaració del Mil·lenni, els ODM deixen de banda alguns elements que la Declaració del Dret al Desenvolupament incorporava, com ara la participació popular o la necessitat d'establir un nou ordre econòmic internacional. Com apunten Puerto i Echart, el fet que el subdesenvolupament sigui fruit d'un procés històric, del funcionament d'un sistema polític, econòmic i social desigual, fa que calgui incloure en els objectius un canvi de sistemes, de models (Puerto i Echart, 2005). La simple estructuració en indicadors que s'han d'assolir ens rememora teories rostowianes que entenen el desenvolupament com un estadi al qual s'ha d'arribar i que per fer-ho cal seguir uns passos ben concrets⁴.

La democràcia i la governabilitat són, doncs, objectius absents dels ODM. No solament en els sistemes polítics dels països en desenvolupament, sinó també en el si del sistema

la desigualtat. Hauria estat interessant introduir com a indicador la reducció del coeficient de Gini, per exemple, que és una mesura de la desigualtat. En definitiva, els ODM semblen haver fet un magre favor a l'evolució del concepte de desenvolupament. Si durant els anys cinquanta hi va haver un enfocament bàsicament economicista del desenvolupament, i als vuitanta es va passar a un enfocament més humà de satisfacció de necessitats bàsiques, per passar als noranta a un enfocament més d'empoderament i participació, el nou mil·lenni sembla tornar als discursos més assistencialistes i de satisfacció de mínims.

Així ho va expressar el president equatorià, Rafael Correa, en un discurs davant la 62 Assemblea General de les Nacions Unides, el 25 de setembre de 2007⁵, dedicada, entre d'altres temes, a debatre i revisar els progressos realitzats per assolir els ODM. El president Correa expressà que els ODM limiten les aspiracions del canvi social, en el sentit que suposen un enfocament de cobertura de necessitats bàsiques, enfocament prou superat en les teories del desenvolupament. Recollint conceptes defensats per Amartya Sen, els ODM són un mínim per adquirir certes capacitats de vida però no les capacitats que permeten a les persones desenvolupar-se com a tals en una societat determinada; en definitiva, no es tracta de sobreviure sinó de viure plenament i desenvolupar totes les capacitats humanes amb dignitat⁶.

internacional. Curiosament, tot i ser el desenvolupament un dret humà en si mateix, sobta l'absència d'un objectiu dedicat a l'assoliment de la protecció i respecte dels drets humans universals. També es critica que és una agenda molt pensada des del nord. Aquest fet es veu reforçat en l'escassa concreció dels indicadors del vuitè objectiu, el de l'associació global per aconseguir-los, en què caldria valorar el paper dels països desenvolupats en el suport als països empobrits.

A diferència dels objectius primigenis de promoció del desenvolupament a partir de relacions comercials més justes i un nou ordre econòmic internacional, que posaven l'èmfasi a reduir la desigualtat, els ODM i altres agendes de desenvolupament s'han limitat a centrar-se en la reducció de la pobresa però no de

L'estat de la qüestió

El darrer informe anual de seguiment dels ODM, publicat el 2008⁷, presenta com a principal avenç la universalització del compromís en assolir els ODM. Certament, en aquests vuit anys els ODM han aconseguit estar presents en totes les agendes de desenvolupament. Totes les agències de cooperació estatals i altres organismes del sector han incorporat els ODM en els seus objectius i prioritats. També el sector privat i la societat civil els han assumit com a marc de la seva cooperació internacional.

El sistema d'establir metes i indicadors és prou efectiu per avaluar els avenços a escala mundial, a més de donar poderoses eines d'incidència política per poder pressionar públicament i fer

lobby en favor de la cobertura, almenys, de les necessitats bàsiques. Una breu anàlisi de la situació de cadascun dels ODM mostra com, des del 2000, s'ha avançat força i molts països estan en condicions de complir bastants dels objectius establerts. Amb vista als anys que resten per arribar al 2015 sembla que la prioritat, a banda d'analitzar possibles evolucions negatives per la crisi econòmica i financera iniciada el 2008, serà centrar-se en aquelles zones on els ODM estan ben lluny de complir-se tot i que els indicadors a nivell estatal no ho recullin. És el cas de les zones rurals, dels barris menys afavorits de les grans ciutats, com també de sectors de població en situació de vulnerabilitat. Segons Sha Zhukang, secretari general adjunt per a Afers Econòmics i Socials de Nacions Unides, la filosofia dels ODM és que aquests siguin universals i no n'hi prou amb què els indicadors s'assoleixin en el global d'un país, sinó que han d'abastar tota la població i tots els territoris d'aquell país.

ODM1. El gran objectiu de reduir la pobresa extrema i la fam tindrà resultats molt desiguals segons la zona i es veu fortament amenaçat per l'actual crisi econòmica i financera. La meta de reduir al 50% la proporció de persones que viuen amb ingressos inferiors a un dòlar al dia podria assolir-se a nivell global el 2015 a causa, principalment, dels avenços de les economies asiàtiques –només l'Àsia Oriental i Sud-oriental estarien en condicions d'assolir la meta. Mentre, la població africana és la que es troba pitjor posicionada per arribar a aquests mínims. L'augment del preu de les matèries primeres serà un dels causants que l'ODM1 no s'assoleixi a Àfrica i a parts de l'Àsia Meridional. La plena ocupació també sembla difícil d'assolir arran de la crisi actual que comença a arrossegar milions de persones a l'atur. L'augment dels preus dels aliments no afavorirà tampoc la reducció de la fam al món.

ODM2. L'objectiu d'universalitzar l'educació primària sembla força més assolible. Totes les regions superen el 90% de matriculació, amb excepció d'Àfrica que es troba en un 71% però que ha realitzat un gran esforç, ja que el 2000 tan sols el 58% dels nens i nenes de primària anaven a escola. També en l'educació secundària aquesta regió ha liderat les millores en igualtat de matriculació, seguida de l'Àfrica del Nord. Aquests avenços són més destacables en comprovar que aquest indicador ha reulat en la majoria de les regions.

ODM3. Quant a la igualtat de gènere i empoderament de la dona, destaquen els importants avenços de l'Àsia Meridional en la reducció de les diferències de matriculació entre nois i noies, i s'ha passat de 77 nenes per 100 nens el 1990 a 95 per 100 el 2006.

ODM4. La mortalitat infantil tampoc no sembla estar en condicions de complir l'objectiu de 2015, a causa dels elevadíssims nivells de l'Àfrica Subsahariana i a la lentitud mostrada en millorar la situació. Aquest fet és especialment colpidor atesa la facilitat de prevenció que tenen la major part de les malalties causants d'aquesta mortalitat. Tot i així, Àfrica és la regió on ha millorat més l'esforç preventiu, i s'ha aconseguit reduir més del 91% de les morts per xarampió.

ODM5. És en l'objectiu de reducció de la mortalitat materna on sembla que menys s'ha avançat en el global i on més lluny es troba l'assoliment dels objectius. Hi ha importants augmentos d'atenció prenatal i de parts institucionals, però no

sembla suficient per reduir aquesta lacra. Tampoc la fecunditat adolescent no disminueix, mentre les necessitats no cobertes de planificació familiar avancen destacadament només a l'Àfrica del Nord i a l'Àsia Meridional i Occidental.

ODM6. Combatre el VIH/sida, el paludisme i altres malalties és un dels objectius amb resultats més desiguals. S'està començant a aconseguir frenar la pandèmia de la sida, i s'ha passat de 3 a 2,7 milions de noves persones infectades al món, i també s'ha avançat en l'extensió dels tractaments antiretrovirals; tanmateix, és alarmant la tendència a l'augment de la proporció de dones afectades. En la lluita contra el paludisme és potser on s'han produït les millores més clares; s'ha incrementat de manera molt significativa l'ús preventiu de mosquiteres impregnades, com també l'ús d'alguns tractaments terapèutics. La crida d'atenció però, s'ha de fer en el camp de la lluita contra la tuberculosi, en què les millores són més que discretes, i en el pitjor dels casos els indicadors han retrocedit; aquest és el cas, novament, de l'Àfrica Subsahariana.

ODM7. L'objectiu ambiental és un dels grans reptes no només dels ODM sinó de la supervivència de l'equilibri planetari. Les xifres, però, no són gaire engrescadores. Els nivells d'emissió de CO₂ creixen exponencialment als països en desenvolupament –per exemple, a l'Àsia Sud-oriental les emissions van augmentar un 82% entre 2000 i 2006– mentre que al Nord semblen estancar-se. Una batalla guanyada és la reducció d'emissions de substàncies que destrueixen la capa d'ozó, com els clorofluorocarburs (CFC), on s'han aconseguit reduccions del 96%. Fruit d'aquest triomf s'ha avançat en 10 anys la data establerta per eliminar definitivament els CFC. La desforestació dels boscos continua, tot i que a un ritme menor. No passa el mateix amb les espècies animals, l'extinció de les quals augmenta de manera esfereïdora. L'accés a l'aigua potable és una meta pràcticament ja assolida, amb excepció de l'Àfrica Subsahariana i Oceania, però caldrà fer més esforços per assolir la meta de sanejament, especialment a l'Àfrica Subsahariana, Oceania i l'Àsia Meridional.

La prioritat per al 2015 serà centrar-se en aquelles zones on els ODM estan ben lluny de complir-se. És el cas de les zones rurals, dels barris menys afavorits de les grans ciutats, com també de sectors de població en situació de vulnerabilitat

Figura 1. Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni i metes específiques

El 8 de setembre de 2000, dirigents de 189 països, entre els quals 147 caps d'Estat, es van reunir a la seu de les Nacions Unides a Nova York, per aprovar la Declaració del Mil·lenni. Aquesta Declaració compromet els seus països en una aliança mundial amb l'objectiu global de reduir els nivells de pobresa extrema, i ho fa establint un seguit d'objectius amb terminis definits, coneguts com els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), el venciment dels quals està fixat per al 2015.

Els vuit objectius establerts es concreten en 21 metes, i el seu compliment es pot avaluar a partir d'un conjunt de 60 indicadors.

	<p>OBJECTIU 1. ERADICAR LA POBRESA EXTREMA I LA FAM</p> <p>Meta 1A: Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, el percentatge de persones amb ingressos inferiors a 1 dòlar per dia. Meta 1B: Aconseguir la plena ocupació i un treball digne per a tothom. Meta 1C: Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, el percentatge de persones que pateixen fam.</p>
	<p>OBJECTIU 2. ASSOLIR L'ENSENYAMENT PRIMARI UNIVERSAL</p> <p>Meta 2A: Tots els nens i nenes hauran de finalitzar un cicle complet de primària.</p>
	<p>OBJECTIU 3. PROMOURE LA IGUALTAT ENTRE ELS SEXES I L'EMPODERAMENT DE LA DONA</p> <p>Meta 3A: Eliminar les desigualtats entre els sexes a l'ensenyament primari i secundari, preferiblement per al 2005, i a tots nivells de l'ensenyament per al 2015.</p>
	<p>OBJECTIU 4. REDUIR LA MORTALITAT DELS MENORS DE CINQ ANYS</p> <p>Meta 4A: Reduir la mortalitat de menors de cinc anys en dues terceres parts.</p>
	<p>OBJECTIU 5. MILLORAR LA SALUT MATERNA</p> <p>Meta 5A: Reduir, entre 1990 i 2014, la mortalitat materna en tres quartes parts. Meta 5B: Assolir l'accés universal a la salut reproductiva.</p>
	<p>OBJECTIU 6. COMBATRE EL VIH/SIDA, EL PALUDISME I ALTRES MALALTIES</p> <p>Meta 6A: Detenir i reduir la propagació del VIH/sida. Meta 6B: Assolir, per al 2010, l'accés universal al tractament del VIH/sida. Meta 6C: Detenir i reduir la incidència del paludisme i altres malalties greus.</p>
	<p>OBJECTIU 7. GARANTIR LA SOSTENIBILITAT DEL MEDI AMBIENT</p> <p>Meta 7A: Incorporar els principis del desenvolupament sostenible en les polítiques i els programes nacionals i invertir la pèrdua de recursos del medi ambient. Meta 7B: Reduir la pèrdua de biodiversitat i assolir per al 2010 una reducció significativa de la taxa de pèrdua. Meta 7C: Reduir a la meitat les persones sense accés a l'aigua potable i a serveis bàsics de sanejament. Meta 7D: Millorar considerablement, per al 2020, la vida de com a mínim 100 milions d'habitants de barraques.</p>
	<p>OBJECTIU 8. FOMENTAR UNA ALIANÇA MUNDIAL PER AL DESENVOLUPAMENT</p> <p>Meta 8A. Desenvolupar un sistema comercial i financer obert, basat en normes, previsible i no discriminatori. Incloure el compromís d'assolir una bona gestió dels afers públics, el desenvolupament i la reducció de la pobresa, nacionalment i internacionalment. Meta 8B. Atendre les necessitats especials dels països menys avançats. Inclou l'accés lliure d'aranzels i contingents de les exportacions d'aquests països; l'alleujament del deute dels països pobres més endeutats i la cancel·lació del deute bilateral oficial, i la concessió d'una assistència oficial per al desenvolupament més generosa als països amb determinació expressa de reduir la pobresa. Meta 8C. Atendre les necessitats especials dels països en desenvolupament sense litoral i dels petits estats insulars en desenvolupament. Meta 8D. Abordar en totes les seves dimensions els problemes del deute dels països en desenvolupament amb mesures nacionals i internacionals amb l'objectiu de fer el deute sostenible a llarg termini. Meta 8E. Proporcionar, en cooperació amb les empreses farmacèutiques, accés a medicaments essencials en els països en desenvolupament a preus assequibles. Meta 8F. En col·laboració amb el sector privat, donar accés als beneficis de les noves tecnologies, en particular als de les tecnologies de la informació i de les comunicacions.</p>

Font: www.un.org/spanish/millenniumgoals

ODM8. Amb aquest paisatge, l'objectiu darrer d'aliança mundial per al desenvolupament també comença a flaquejar. L'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) està en declivi des del 2005, malgrat els esforços de les cimeres de Monterrey i de Doha. Ha millorat lleugerament l'accés als mercats per part de la majoria de països en desenvolupament, però els subsidis agrícoles dels països rics encara tripliquen els fons destinats a l'AOD. Una dada optimista, però, és el continuat descens del deute extern, fet que ha d'afavorir l'increment de les inversions en desenvolupament en aquests països.

El vuitè: no diràs falsos testimonis ni mentiràs

Com d'altres metes establertes anteriorment, els ODM han servit com a eina sensibilitzadora, així com a instrument de pressió política per exigir certes responsabilitats morals als governs. Però existeixen seriosos dubtes que sigui una agenda útil per avançar en un desenvolupament més just i igualitari. El fet de ser metes quantificades i assolibles tampoc no els fan més útils, atès que la història de l'agenda de desenvolupament va plena d'incompliments⁸.

La clau de la qüestió radica en l'evolució del segon cicle de cimeres sobre relacions econòmiques internacionals, finançament i comerç internacional. És per això que el vuitè objectiu ha d'esdevenir el centre de l'atenció de totes les mirades. Aquí és on caldria abordar el compliment dels compromisos internacionals en matèria d'ajut al desenvolupament, la reforma de les regles del comerç internacional, així com la negociació dels termes de liberalització i proteccionisme de la mateixa manera que van fer els països del Nord en el seu procés històric de desenvolupament. Alguns veuen en el vuitè ODM una reedició del Consens de Washington –desregulació, privatització, sosteniment del sistema financer– “desenvolupar encara més un sistema comercial i financer obert” i aconseguir un “alleugeriment sostenible” del deute extern. La manca de concreció i la contradicció en què cau l'objectiu vuitè fa dubtar de les possibilitats d'èxit dels ODM, així com del compromís real dels països del Nord d'afavorir sincerament el desenvolupament del Sud. Els fracassos de la ronda de Doha de l'OMC per canviar les regles del comerç internacional a favor dels països pobres en són un exemple.

Si no s'avança en el vuitè, podria acabar passant que la major part de països assolissin els ODM, però continuessin empobrits en termes de dependència del Nord i de no poder establir les seves pròpies metes o influir de manera clara en la governabilitat mundial. Cal analitzar els ODM i la seva gestació en relació amb els processos de globalització i la seva relació amb els recursos, el finançament, i la seva incidència en el creixement econòmic de les nacions (Ripoll, 2006). Aquesta visió fa quasi inexcusable mirar de reüll els elements no inclosos en els ODM però que sens dubte són necessaris per assolir-los. De nou, la manera com el creixement econòmic es converteix en inversió social es fa evident, i la governabilitat econòmica i financera en aquest procés

és la gran absent. Tot i que han signat aquests objectius mínims, les estructures econòmiques nacionals i les diferents prioritats i voluntats polítiques guiaran el camí. Com diu Josep Ripoll “hem d'estar preparats per a desagradables frustracions”. ●

Notes

1. La Declaració fou aprovada per 146 vots a favor, 1 en contra (els Estats Units) i 8 abstencions (Alemanya Federal, Dinamarca, Finlàndia, Islàndia, Israel, Japó, Regne Unit i Suècia), a causa del debat en què alguns països van considerar que abans del dret al desenvolupament s'havien de complir els drets civils i polítics. Aquesta controvèrsia entre democràcia, drets humans i desenvolupament continua en anys posteriors i continua evidenciant-se actualment amb les crítiques sorgides amb motiu dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), a més d'haver donat peu a l'establiment de sistemes de condicionalitat en les relacions econòmiques, comercials i d'ajuda.
2. Es considera que la positivització del dret al desenvolupament és fruit de la suma de l'aplicabilitat jurídica de tots aquests textos fonamentals.
3. La Declaració de Viena de 1993 fou aprovada per unanimitat de tots els estats presents a la Conferència dels Drets Humans. En el seu text es pot llegir que “la democràcia, el desenvolupament i el respecte dels drets humans i de les llibertats fonamentals són conceptes interdependents que es reforcen mútuament”. Aquest punt havia estat motiu de divergència el 1986.
4. Nota de l'ed.: L'autor fa referència a les tesis sobre creixement econòmic de l'economista i polític estatunidenc Walt Rostow, publicades el 1960 a *The Stages of Economic Growth: A non-communist manifesto*.
5. Es pot consultar el text íntegre a: www3.presidencia.gov.ec/descargas/250907.doc
6. Resulta especialment perillosa la urgència d'assolir en un curt termini –com succeeix amb la majoria de plans i estratègies actuals– un seguit d'indicadors, amb mesures dirigides a reduir la pobresa de manera conjuntural, en comptes de dissenyar polítiques i estratègies a llarg termini de creació de capital humà, infraestructures i altres inversions que facin sostinguts en el temps aquests ODM. Fins i tot l'informe per aconseguir els ODM, dirigit per Jeffrey Sachs el 2005, recomana l'establiment d'accions de guanys ràpids –*Quick Win*– per salvar i millorar milions de vides i per promoure el creixement econòmic.
7. A més dels informes periòdics sobre els avenços en la consecució dels ODM, es pot consultar el següent instrument creat per Nacions Unides: www.mdgmonitor.org
8. Alguns exemples són els objectius de la Conferència Mundial d'Educació per a Tothom (Jomtien, 1990): reducció de l'analfabetisme a la meitat per a l'any 2000, escolarització universal, igualtat de gènere en l'educació, etc.; o els de mobilització de recursos en salut reproductiva de la Conferència Internacional sobre la Població i el Desenvolupament (El Caire, 1994).

Referències bibliogràfiques

- ANGULO SÁNCHEZ, Nicolás.** *El derecho humano al desarrollo frente a la mundialización del mercado*. Madrid: Iepala, 2005.
- CALLE COLLADO, Ángel.** “Poder Global: los ODM como señales de humo”. *Revista Pueblos*. No. 25, marzo 2006.
- GÓMEZ ISA, Felipe.** “Derecho al Desarrollo”. A: **PÉREZ DE ARMIÑO, Carlos** (dir.). *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*. Bilbao: Hegoa i Icaria, 2000.
- NACIONES UNIDAS.** *Objetivos de Desarrollo del Milenio. Informe 2008*. Nova York: DESA, 2008.
- PROYECTO DEL MILENIO DE LAS NACIONES UNIDAS, 2005.** *Invirtiendo en el desarrollo: un plan práctico para conseguir los Objetivos de Desarrollo del Milenio*. Nova York: PNUD, 2005.
- PUERTO, Luis Miguel i ECHART, Enara.** “Los Objetivos de Desarrollo del Milenio. Algunos apuntes críticos”. *Revista Española de Desarrollo y Cooperación*. No.15 (tardor / hivern 2005).
- RIPOLL, Josep.** “Globalisation: A curse or a blessing on the road to the millennium development goals?”. *Documentos CIDOB, Desarrollo y Cooperación*. No.1. Barcelona: Fundació CIDOB, 2006.
- STOKKE, Olav** (ed.). “The UN and Economic and Social Development”. *Forum for Development Studies*. No.1. Oslo: NUPI, 2005.